

Tanulságnak nekem kevés

VISSZHANG - LVII. évfolyam, 15. szám, 2013. április 12.

„Minden krétai hazudik – mondja egy krétai. A kérdés az, hogy Kertész krétaiként mondta-e, amit mondott. Felháborodást (...) azért keltett, mert ezt vonták kétségbe, s ezzel igazolták a hazug szimmetriát a zsidógyűlölő magyar és a magyargyűlölő zsidó között. S ha a Kertész Ákos-ügynek van tanulsága, akkor ez az” – írja Radnóti Sándor, a Kertész Ákos-vita kapcsán. (Önvesztés, ÉS, 2013/13., márc. 29.) A „milyen minőségében mondta” témáját illetően Radnótinak nyilvánvalóan igaza van: kulcsjelenség a jobboldal által rendszeresen alkalmazott reprezentációs kényszeresség („mindenki, aki Krétán született, mindig és minden körülmények közt Krétát képviseli”). Mivel azonban Radnóti csak a jobboldalon keletkezett felháborodásról beszél, kiegészíteném a felháborodás ennél általánosabb nézőpontjával, és az eset innen nézve szerintem nem eléggé megfogalmazott tanulságával.

Ez ügyben nem tartom pontosnak Vásárhelyi Mária (amúgy nagyon is pontos) írásának ezen mondatát: *„Annak az emberhajszának azonban, amelyet Kertész Ákos ellen az írás megjelenését követően a kormánypárti és szélsőjobboldali média- és politikai elit indított, nyilvánvalóan semmi köze nem volt az általa leírt rossz mondathoz”* (Egy éve történt, ÉS, 2013/11., márc. 14.) Az alábbiak igazolhatják, hogy sajnos volt köze hozzá.

Nem lehet elégszer elmondani, hogy az örökítőanyag alapegysége, a gén a latin „genitális = nemző, születési”, ill. „genitor = nemző, szülő” szócsalád alapján kapta a nevét, így nem állhat kapcsolatban sem a historikussal, sem a tradicionálissal. Figyeljünk arra, mi is az, amit a két oldal determináltan jellemzőnek tart a magyar népben, vagyis ami a szembenállás alapja volna. Ezért most a szemben álló kijelentésekben máshová fogom tenni a hangsúlyt:

- Kertész Ákos (később visszavont) mondata szerint „a magyar nép genetikailag *alattvaló*”.
- A hazai szélsőjobb szerint „a magyar nép genetikailag *uralomra, mások megfélemlítésére* termett”.*
- A magát mérsékeltnek tekintő jobboldal ezt ennyiben (ál)finomítja: „Istentől *sajátos küldetést* kapott”.

Első látásra itt tehát azért jött létre szembenállás, mert a jobboldal onnan nézve pozitív, Kertész Ákos (és sok, vele egyetértő baloldali) negatív tulajdonságot tart determinálnak a magyar nép egészére nézve. (Isten, illetve alkalmanként a közvetítő szerepű turul beemelésétől a kép még ugyanaz marad: egy fellebbezhetetlen, másokban félelmet keltő erő határozza meg a nép univerzális minőségét.) Csakhogy sem az uralkodás, sem az alávetődés nem *tulajdonság*, hanem mindkettő *helyzet*, adott esetben egy nép *történelme* maga. Amelynek persze léteznek szubjektív mozgatórugói – úgymint uralomvágy, illetve szolgalelkűség –, és ezek kétségtelenül tulajdonságok. Ám például demokrata szemmel egyformán úgy negatívak, ahogy vannak – ebből a szempontból tehát semmiféle szembenállás nem jött létre. És hiszen látjuk is, ahogyan mindkét fél egyformán valaminek a be nem teljesítése miatt ostromozza a többit (a nácik halálosan fel vannak háborodva, hogy a magyar nép nem képes az örökös uralkodási és megfélemlítői képességét érvényesíteni), és hogy ezt mindkettő egyfajta (pozitívnak gondolt) „beteljesültség” képviselőjében teszi.

Miközben az ilyen helyzeteknek ezer más előidézője, indoka van. Például az, amit ma látunk: a civil társadalom évszázados megnyomorítása strukturálisan vezet ahhoz, hogy a pártos uralmi vágyak a formális demokratikus keretek között is létrehozzanak kemény alárendelődéseket, csakhogy ezek most egyre nagyobb arányban lesznek ugyanúgy csupán formálisak, ahogyan ma (sajnos) a demokrácia.

Ennek bizonyítéka, hogy épp most teljesedik be „az örvény szövedéke mindig fölfeslik valahol” mondat igazsága, igazolva, hogy a mélyben a nem formalitásra törekvő erők is dolgoznak: jönnek az egyetemisták, és pimasz következetességgel szemberöhgik az egész rendszert, érvénytelenné teszik a pöffeszkedés-pöfkiszolgálás monolitikumát. A magyar társadalom kétségtelenül jól bejáratott, de attól még nem fátumszerű tömbszerűségét. Azt lehetetlenítik el, amibe a jobboldal és a Kertész által egyformán képviselt, „így determinált vagy úgy determinált” állítások egyaránt illeszkednek, és fényesen bizonyítják: nem lehet egy népet mindig csak az erő, a hatalom pozícióiban elfoglalt helye szerint jellemezni, és vagy mindenekfölött álló csodalényként, vagy megfélemedett alattvalóként felmutatni. Nem lehet, mert létezik a szellemi megközelítés is, amely a történetiség sokkal alapvetőbb dimenziójában mozog, és amely van annyira ütőképes, mint amilyen a hatalomhoz való, bornírt viszony egysíkúsága. (A mai helyzetben kifejezetten szellemesnek kell értékelni pl. „Az alkotmány nem játékszer!” szlogent, amely pártállástól, származástól és vallástól függetlenül mindenki számára érthető, lényegretörő mondat. Kimondásától kezdve csak azon lehet vitatkozni, hogy játékszer-e, vagy sem, és aki ez ügyben például a kimondásának szabadságát vagy az Alaptörvény asztalának mitikus erejét kezdi emlegetni, az látványosan alul marad.)

A szellemi-történeti megközelítés dimenziójában nem az a kérdés, hogy egy nép egy adott helyzetben determináltan alávetődőként viselkedik-e, vagy hősként (az egyetemisták székházfoglalókkal kikényszerített tárgyalói szerepe nem illeszthető a sémába, még akkor sem, ha kell bátorság egy kerítés átmászásához), hanem hogy képes-e rálátni a saját és a fölötte pöffeszkedők helyzetére, képes-e kitörési pontokat felismerni és megérteni, hogy mikor érvényesek és mikor nem a pártpolitikai erőviszonyok az életében. Képes-e érteni, hogy a hatalom nem statikus, egyszer s mindenkorra megszerzett, személyes kiváltság, ahogyan az alárendeltség sem beállt jég, a tavak fenekéig, bármennyire megindokolható is bizonyos helyzetekben. Ezért van igaza Radnótinak, amikor ezt írja: *„Az, hogy a magyar önostorozás ma alacsony szellemi színvonalat képvisel, a nemzetkarakterológia általában vett kétségessé válásával függ össze”*. Ám ugyanezért is kevés nekem, hogy nem lép ebből tovább, és megelégszik azzal, hogy a Kertész-ügynek csupán a reprezentációs kényszerszergondolat tűrhetetlensége lenne a tanulsága. Nem, annál szerintem jóval fontosabb az (és akkor már rég nem csak Kertészről van szó), hogy ezek a monolitikus tömböket követő megfogalmazások a tűrhetetlenek. Az tűrhetetlen – és egyúttal kétségbeejtő –, hogy a jelen hatalommal való szembenállásnak kizárólag erőpolitikai természetűnek és hogy minden gondolatnak „oldalképviselési”-nek kell lennie; hogy a szembenállók ne a szellemes megoldások és gondolatok erejében bízzanak, hanem vagy a hatalmat erőtlenül képviselők, vagy a hatalom által megfélemlítettek ostromlásában, és hogy ezt éppen író vagy írók, a szellem kiemelt delegáltjai közvetítsék.

Félreértés ne essék: amit Kertész Ákossal ez ügyben a jobboldal művelt, az a gyalázat maga. De ha nem látjuk, hogy ennek lehetőségét az író is előidézte, akkor nem látunk semmit, és maradunk ott, ahol évtizedek óta vagyunk.

*Ld. Bosnyák Zoltán *A magyar fajvédelem úttörői* című, a neonáci fórumokon bibliaként idézett könyvét is: <http://nemzszoc.site88.net/konyvek/mfajv12.htm#r0036>. Ebben a nemzeti öntudat a népnek „a vérebe átment faji öntudatával” azonos, a „társadalmi embertan” az örökléstanból és a fajbiológiából sarjad, következésképpen a társadalom története a fajok harcának története; a szkíta-hun rokonság fontosságát a harciasság és hódítói alkat átörökített képessége adja, a közép-dunai medence zárt földrajzi egységben pedig „számbeli erejénél, történelmi szerepénél, faji sajátosságainál, szellemi és erkölcsi képességeinél fogva, a magyarságot illeti a vezetés”.